

Винил хлорид маҳсулотларининг мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўлганлиги даражаси ҳамда рақобат муҳити тўғрисида МАЪЛУМОТ

Рақобат сиёсати ва истеъмолчилар ҳуқуқлари тадқиқотлар маркази томонидан пластификацияланган ва пластификацияланмаган **винил хлорид маҳсулотлари** (ТИФ ТН кодлари 3904220000 ва 3904210000) товар бозоридаги рақобат муҳитини таҳлил қилиш ҳамда ички бозорнинг мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўйинганлиги даражасини аниқлаш бўйича ўрганилди.

Ўрганиш Миллий статистика қўмитаси 2023 йил учун саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажмлари маълумотлар базаси ҳамда Божхона қўмитасининг импорт ва экспорт маълумотларига асосан ўтказилди.

I. Винил хлорид маҳсулотининг импорт ва экспорт ҳолати.

Ҳисобот даврида **100 та** корхона томонидан **11 та** давлатдан қиймати **16 млн АҚШ доллари**га тенг бўлган **11,2 минг тн** винил хлорид маҳсулоти **импорт** қилинган. Импорт қилинган маҳсулотларнинг **54 фоизи** – **Россия**, **25 фоизи** – **Хитой**, **8 фоизи** – **Ветнам**, **7 фоизи** – **Эрон**, **6 фоизи** эса бошқа **7 та** давлатлар ҳиссасига тўғри келади.

Импорт асосида олиб келинган винил хлорид маҳсулотининг ўртача нархи **1 тн** учун **1,4 минг доллар**га тўғри келган.

Импортнинг концентрация даражаси ўрганилганда энг йирик **5 та** импорт қилувчи корхона ҳиссасига жами импортнинг **51,3 фоизи** тўғри келган.

2023 йилда **14 та** корхона томонидан **7 та** мамлакатга қиймати **904 минг АҚШ доллари**га тенг бўлган **989 тн** винил хлорид маҳсулоти **экспорт** қилинган. Экспорт қилинган маҳсулотларнинг **41 фоизи** – **Тожикистон**, **20 фоизи** – **Ироқ**, **16 фоизи** – **Афғонистон**, **11 фоизи** – **Россия**, **7 фоизи** – **Туркманистон**, **5 – фоизи** эса бошқа **2 та** давлатлар ҳиссасига тўғри келади.

Экспорт қилинган мазкур маҳсулотларнинг ўртача нархи **1 тн** учун **910 доллар**га тўғри келган.

II. Ички бозорнинг мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўйинганлиги даражаси.

Миллий статистика қўмитаси ва Божхона қўмитасининг 2023 йил бўйича расмий статистика маълумотларига асосан ички бозорда ТИФ ТН кодлари 3904220000 ва 3904210000 остидаги пластификацияланган ва пластификацияланмаган винил хлорид маҳсулотининг мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўйинганлиги даражаси аниқланди.

Маълумот учун, мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўйинганлиги даражасини аниқлаш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йил 20 декабрдаги 303-сонли қарорида белгиланган тартибда ҳисобланди.

2023 йил давомида **3 та** хўжалик юритувчи субъектлар томонидан **278,1 тн** винил хлорид маҳсулоти ишлаб чиқарилган. Шунингдек, мазкур йил давомида **11,2 минг тн** винил хлорид маҳсулоти импорт қилинган ҳамда экспорт ҳажми **989 тн**ни ташкил этган.

Мазкур маълумотлар асосида винил хлорид маҳсулотининг мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўлганлиги даражаси 2023 йилда **2,7 фоиз**ни ташкил этганлиги аниқланди.

Маълумот учун, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йил 20 декабрдаги 303-сонли қарорига асосан товар бозори ҳажмида мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар улуши 80 фоиздан кўп бўлганда бозор товар билан тўйинган ҳисобланади ва мазкур улуш ушбу кўрсаткичдан кам бўлганда товар билан тўйинмаган ҳисобланади.

Республикада ишлаб чиқарилган винил хлорид маҳсулотининг ўртача нархи **1 тн** учун **14,1 млн сўмга** (2023 йил ҳолатига 1,1 минг АҚШ долл.) тўғри келган.

III. Ички бозордаги рақобат ҳолати.

Таҳлиллар доирасида винил хлорид маҳсулотини ишлаб чиқариш бозоридаги рақобат ҳолати халқаро тан олинган **ННІ** (Херфиндал-Хиршман индекси) орқали баҳоланди.

Хўжалик юритувчи субъектлар сони ва ишлаб чиқариш ҳажмлари маълумотлари асосида **ННІ** индекси ҳисобланганда, индекс натижаси **9 596 пунктга** тенг бўлганлиги ва ушбу товар бозорида **рақобат муҳити ривожланмаганлиги** аниқланди.

*Маълумот учун: ННІ (Херфиндал-Хиршман индекси) бозордаги рақобат муҳитини баҳолаш ва концентрация даражасини аниқлаш учун фойдаланилади. Унга кўра, ННІ кўрсаткичи 0 дан 1500 пунктгача бўлганда **рақобат муҳити ривожланган**, 1500 дан 2500 пунктгача бўлганда **рақобат муҳити етарлича ривожланмаган**, 2500 дан 10 000 пунктгача бўлганда бозор **рақобат муҳити ривожланмаган** ҳисобланади.*

Шунингдек, ички бозорда винил хлорид ишлаб чиқариш бозорининг **CR 1** кўрсаткичи **98 фоизга** тенг бўлган.

CR 1 кўрсаткичи - бозордаги энг йирик **1 та** корхонанинг бозор улушлари йиғиндисига тенг.

ННІ индекси ва **CR 1** кўрсаткичлари винил хлорид ишлаб чиқариш бозорида **рақобат муҳити ривожланмаган бозор** деб таснифланишини кўрсатмоқда.

IV. Хулоса.

ТИФ ТН кодлари 3904220000 ва 3904210000 остидаги **винил хлорид маҳсулоти** бозорининг **тўйинганлик даражаси фақатгина 2,7 фоизни ташкил этганлиги** ҳамда ички бозорда мазкур маҳсулотга бўлган талабнинг юқорилиги сабабли, ушбу маҳсулотларни ишлаб чиқариш бўйича **янги лойиҳаларни амалга ошириш мақсадга мувофиқ** ҳисобланади.

CCPRC.UZ